

22/0438
де 14974
1938-7/8
ПРОБОЕМ
ЧАСОПІС
ЗАКАРПАТСЬКОЇ МОЛОДІ

РІК ВИДАННЯ V.
ЧИСЛО 7-8.
ПРАГА
Липень-серпень
1938.

Начальний редактор: Др. СТЕПАН РОСОХА.

Кровна жертва Української Нації напередодні Її визволення.

„Все, що мав у житті, Він віддав для одної ідеї,
І горів, і яснів, і страждав, і трудився для неї“.

23. травня 1938 в годині 12.15 на бульварі Кольсінгер у Ротердамі впав жертвою московської бомби з рук агента Г. П. У. Вождь Української Нації полковник Євген Коновалець. Ця вразлива вістка, мов грім, пробила душу та серце кожного українця в усіх закутинах земної кулі. Не стало між нами того, що ціле своє життя присвятив для визволення України.

У Львові 1891. перший раз вдихнув повітря Безсмертний Син України. Молодим хлопчиною наїдував тамошню народню школу, а потім гімназію, бо його батько-вчитель звернув велику увагу на виховання молодої душі. По скінченні львівської академічної гімназії, вписався на правничий факультет у Львові. Молодий Євген цікавився

громадськими справами ще як студент і був найактивніший між тощою українською молоддю на полі політики. Світова війна пірвала

Євгена у свої бурхливі обійми. Як австрійський військовий старшина здобув собі ім'я першорядного військовика. З 36. полком австрійської армії вів бій за Маківку, де великою численнотою перевагою москали окружили його частину й він опинився в полоні. Але його Дух скоро зірвав пута неволі й у 1917 році, коли потряслася московська тюрма народів, він зявився в Київі й став командантом Галицько-буковинського куріння добровільників. Потім Євген зорганізував Корпус Січових Стрільців, що став головною опорою всіх українських військових чинів. Дух Вождя Євгена Коновалця наказув всім українцям: „Побіда й життя або смерть!“ Він, як командант С. С., рішив судьбу самозваного гетьмана Павла Скоропадського. Але швидкий темп подій наблизив трагедію Української Армії біля Чарторії й інтернування в Луцьку. Вирвавшись з Луцька кинувся він ув Австрію та ЧСР, роблячи заходи зорганізувати нові кадри Української Армії, але справа була тяжка. Від 1922 р. не міг він вдержатися в Галичині, бо акція УВО (Української Військової Організації), якої він був творцем і Вождем, залярмувала проти нього окупантів- поляків і він виїхав на чужину. Переслідуваний урядами на домагання ляхів він був виповіджуваний з держави до держави. Він, як Христос, за свої неоцінені заслуги не має де прихилити свою голову. Спочатку Євген жив у ЧСР, потім у Німеччині, виповіджений звідти, в Женеві, де на його життя декілька разів готовила Москва замах, але рука Господня охоронила Вождя України для Неї. Потім перебував він ув Італії. Як голова проводу Організації Українських Націоналістів від 1929 р. Евген відвідував різні держави світу, роблячи інспекцію ОУН. І напередодні великої бурі, що повалить гнилу колому, яка давить мільйони українців, залякана в передсмертних судорогах „інтернаціональна“ Москва простягнула кроваву руку на життя Великої Людини, сподіваючися, що її смерть віддалить її погибель. Про Величиність нашого Вождя вороги знали не менше нас самих. Та справжню Його вагу й ціну для нас можливо не багато з нас собі усвідомляло; про це все Український Нарід довідається не скоріше ніж буде Свобідна Україна. Вождь був першим боєвиком, хоч на це мав тисячі відданіх Йому на життя й смерть інших.

В дні, коли цілу Україну здушують зимні кайдани горя-смутку, коли кровавляться українські серця переповнені жадобою помсти, схилом голови перед Маєстатом України та її Героя-Вождя і заприсягнім жорстоку відплату лютим ворогам. Вождь-Герой вічно безсмертний, бо його Ідея й Чин живуть і будуть жити в українських душах вічно!

В. Курucz:

Нова Людина.

„Коли б я мав п'ятьсот голів, волів би їх скоріше стратити, аніж відкладати хоч одне слово зного вірую“ казав реформатор Лютер в Авгсбурзі. Це була нова людина, надхнена Божою ціллю, людина, що хотіла, щоб закон Божий запанував у світі“. В ім'я своєї нової віри вона не щадила нічого... Вона не щадила ні себе ні людей.

Віра-ідея, була така сильна, така світла, що перед нею никло все інше. Всі дочасні блага, все скроминуче й не сутєве, всі малі реформи не грали великої ролі в цієї людини. Вони тільки освітлювали ту найвищу й одиноку велику Віру-ідею і служили їй. Така вона людина не тривожиться тим, що вона в меншості, — вона як казав англієць Кромвель, відкидає на бік свій „тілесний розум“, „затикає вуха й замикає очі“ і робить те, „що приємне Богові“. — Вона „пяна Богом“. Така людина зявляється в переломових хвилинах історії, в хвилинах, коли відчувається жагуча потреба основних і радикальних реформ. Вона старається за всяку ціну знищити „спадщину вчорашиного“, радикально її перемогти й завести новий порядок. Така людина розколює суспільство на два табори й допроваджує до війни між ними. — Це „войовничі століття й покоління боротьби“. Тут не йде про те, щоб заховати стари здобутки, але зірвати з усім, „замінити одне другим“. „Це часи молодих, часи світанку, часи творчої боротьби“. Такі часи знає історія всіх народів.

Спершу виповідає боротьбу великій більшості горстка „вірних“, зфанатизованих новою вірою, ополонених новою ідеєю. Ця горстка „сектярів“ не страхується нічого, не бачить нічого, крім своєї мети, не вірить в ніщо інше, як тільки в свою Ідею. Ця горстка непомильна, некомпромісова, невблагана. Ця горстка нових людей годується „львіним молоком“ і має камінні душі, без нервів і без серця: ця горстка людей вірить тільки в одного Бога й хоче „щоб закон Божий запанував на цьому світі“.

Світ складається з двох сил: з добра і з зла, з побожних і безбожників“, з вірних і єретиків. Тут компромісу нема: або-або. Або злий або добрий. Або вірний або єретик. Поблажливости, ухиляв, компромісів така людина не знає. Вона „пяна своїм Богом“ і чинить тільки волю свого Бога.

Така людина відкидає з своїх рядів усіх тих, „своїх по мові і по крові“, що як Юда, готові кожної хвилини, зрадити поцілуєм Велику Ідею. Така людина не має співчуття для тих, що „все ж таки українці“ й готові кожної хвилини „принести Богові свічку й чортові огарок“. Така людина не бере під увагу „всіх людських прикмет і ситуацій“, бо вона не дивиться на особи, на одиниці, але на справу. „Коли ви по скінченому представлена в театрі, тиснетесь до шатні й хтось випихається наперед, — ви або усунетеся, або скажете йому терпке слово. Але коли ви на кораблі, що тоне, і коли такий „хтось“ — нарушуєчи установлену в таких випадках чергу — тиснетесь наперед, до ратівничого човна, розпихаючи жінки і діти — то достає від капітана кулю в лоб“.

Наша доба потребує тільки таких людей. Не гармонії, не „згоди в семействі“, не розперезаної ніжності, всепрощення, не всесвітньої любові й миру.

Тут націю не розбивається, тільки скріпляється її — викидається все гниле та карликувате, а твориться на місце нове, сильне й здорове. Так робить кожний добрий господар, так робить кожний добрий державник. Так робив Мусоліні, Гітлер, так робить тепер вождь

еспанської революції ген. Франко — так робив в українській історії коштовний Сірко. Він визволив з кримської неволі українських бранців. Ale між бранцями найшлося багато потатарчених українців. Цих, він вирубав упень, промовляючи: „Простіть нас, брати, а самі спіть тут до страшного суду Господнього, замісць того, щоб плодитися вам у Криму поміж бісурменами на наші християнські козацькі голови і на свою вічну без хрещення загибіль“. Ці нові люди „пяні своїм Богом“ і тільки Він говорить і наказує в їхньому серці. Вони хотуть, щоб „закон Божий запанував на цьому світі“.

(Цитати взяті за Дм. Донцовим „Згода в сімействі“, „Вістник“, річник IV., кн. 7—8, 1936.)

Др. С. Р осоха:

Привіт Учительському Конгресу.

В житті кожного народу вчительство відограває одну з найважливіших роль. Воно є носієм не тільки освіти, але всіх тих факторів, що складаються на добробут народа, не виключаючи й політики, головно національної політики, що в життєвою пружиною поневолених народів. Від праці учительства залежить культурний (у поневолених народів і соціальний) рівень, а від їхнього виховання національна свідомість і політична зрілість народу. Учительство, що зрозуміло своє післанництво в народі й сумлінно його виконує заслужилося для нього більше, як всі фабриканти найліпшої збройї усі багачі, що мільйони зложили на оборону своєї батьківщини. Про це говорить нам історія від найдавніших часів, а хоч би й з найновіших: англійський народ не мав ані одного зрадника під час цілої світової війни. Тому такі народи юз володіють світом.

Без сумніву, що й на Закарпатті вчительство є один з головних чинників в життєвій боротьбі українського населення. Ale чи наше вчительство зрозуміло своє післанництво? Чи вповні вивязується із своєї ролі, що на нього припадає, як на працівників і місцевих провідників населення? Чи дійсно є воно носієм всіх тих факторів, що складаються на визволення українського народу? На порушені питання не відповідаємо. Хай відповість собі саме вчительство й кожна одиниця зокрема. Знаємо, що в світлі приклади між українським учительством на Закарпатті, що сміло можуть рівнятися з найліпшими учителями англійськими, німецькими і т. д. Ale є (на жаль більшість) і таких, яким ще далеко до гордого титулу: народний учитель. Чому так є? На це складається багато причин. Важніші з них коротенько обговоримо тут:

I. Організація. Українське вчительство на Закарпатті зорганізовано в товаристві „Учительська Громада“. При прийманні членів Управа УГ керувалася засадою: чим більше. Отже не якість членства, але скількість. Це погано відбивалося й відбивається на праці УГ та її членів, як також на виконуванні засадничих рішень проводу УГ і членами, які не осягли ані 5 відс. Десятки прикладів можна навести, що „члени“ УГ голосували на учит. конференціях з москофі-

лами проти фонетики, або давали алі ноти учням, що відважилися писати свої задачі фонетикою. Десятки членів мав УГ, яких місце є на національнім смітнику, бо влізли до УГ, щоб там тільки керинити, шпигувати і розкладати Громаду з внутрі. Пора б вже зробити „гнеральну чистку“ в УГ. Хай з 1608 членів УГ зістане тільки 608, але хай то будуть дійсні народні учителі, хай то будуть люди, що за українську справу готові все віддати й життя.

ІІ. Провід. Членами проводу мають бути люди крицевого характеру, люди безкомпромісові, люди, що всесіло й виключно служать тільки українській справі. Тільки провід з таких людей зложений, зможе правильним шляхом вести повірену йому організацію й прислужитися для найвищої ідеї українського народу. Що УГ вповні такого проводу не мала є — фактом. Чайже ніхто не заперечить, що самі голови УГ на заклик неграмотних чеських партійних секретарів зраджували її, виступали з неї й для власної кишені працювали в чеських партіях, часто оправдуючися, що то роблять в інтересі „української“ справи. Що таким людям нема місця в проводі УГ — то безсумнівне. Таких людей вже давно викинув би був інший народ поза скобки свого життя. А у нас вони „патріоти“! Треба, щоб члени УГ вже раз зрозуміли це, як і те, що УГ має бути культурно-освітнім парламентом учительства українського населення на Закарпатті. Тоді певно вратують Громаду перед чужими згубними впливами і зроблять її національною твердинею для оборони й розширювання української ідеї.

ІІІ. Преса. В сучасну добу преса є найважнішою зброя. Нею можна побороти та знищити все чуже, розкладове й українській справі вороже, а водночас розвіяти й вскіпити в серця правдиву українську ідею. Чи є такою пресою орган УГ, самі знаєте?! Ми тут зазначимо тільки, що при читані „Учительського Голосу“ (головно останніх двох річників) людині здається, що читає орган філіялки учителів чеської соц.-дем. партії. З цією аномалією пора б також вже раз скінчити. Чехи вдержують за свої гроші досить всяких „вніпартійних і партійних“ газет, щоб ширити чеську політику на Закарпатті. Чи потрібно, щоб і ми за свої гроші ширili між нашим українським народом неукраїнську думку?!

Українська народовецька молодь Закарпаття витає Конгрес українського учительства. Вірить, що українське учительство не дасть себе довго за ніс водити попихачам чеських партій. Вірить, що вдастися зрушити українську маску з чужих агентів, що зводжують українське учительство на фальшивий шлях і відводять його увагу від українського визвольницького руху всякими гарними словами, як „демократія“, „брادرство“ і т. д. і вскіплюють до нього чужу „єдність і неподільність“!

В цій праці щасті Вам Боже!!!

Г. Одайник:

О, це запамятаймо!

Нація, якої провідники підлягають дурманові чужих доктрин та замагаються їх (інтернаціоналізми, соціалізми, комунізми, космополі-

тизми й тм п.) вкорінювати в своїм середовищі, мусить стратити характерні риси свого обличчя.

Подібні провідники виявляють повну політичну неграмотність або злочинність! Вони приготовляють свій народ на самогубство!

Нарід, який терпить подібних провідників і підлягає впливам голосіях ними чужих і тому народові шкідливих ідей, виявляє повну політичну неорієнтацію про інтернаціональну-большевицьку доктрину і це свідчить про його катастрофальну неінформованість про цю доктрину взагалі.

Це — доказ, що йому бракують здібні, відважні, чесні, вірні і некомпромісні провідники-інформатори. Які зуміли б — здемаскувати кожну ворожу затію, що лише могла би бути направлена проти, яких би то небуло, його національних інтересів.

Замість провідників, має народ шкідників, які під покришкою оборони його інтересів, служать чужим, ворожим господарсько-політичним цілям; свідомо, чи несвідомо, це діла не міняє! Як розріжнити дійсних провідників від шкідливих? Народня приповідка подає нам дуже характерний приклад, який може послужити нам відповідю:

„Шломо, ти знаєш, як тебе Данило лав? Мене Данило лав? То це є добре! Та якоже це добре, коли тебе хтось лав? — питався Іван Шльоми! „Коли б я Данила лаяв, то йому було б добре, а мені але; а так є навпаки!“ — каже Шльома!

Проста аксіома! Лаяння є виявом неспокійності! Звідси висновок: Як що вороги українського народу мовчать або ще й хвалять „наших провідників“, то вони є їхніми прислужниками, а тим самим нашими найбільше небезпечними ворогами, бо перебувають в нашім середовищі, замасковані шкідники. Як що ворог не заспокоюється лише лаянням наших провідників, а сягає на їх особисте життя, бл. п. С. Петлюри, бл. п. Є. Коновалця і інших, то це значить, що ці одиниці були вірними синами свого народу і вели боротьбу з нашими ворогами в напрямку доцільнім, реальнім, єдино правдивім і нашему національному визволенню кориснім. Бо лише так можна пояснити: скаженість, підступ і злочинність наших національних ворогів.

Останнім ротердамським підступним злочином ворог стверджув у наших серцях святість Ідеї за яку боровся й згинув бл. п. полк. Є. Коновалець.

На його свіжій могилі присягаємо всі, як один, що за цю Ідею, за Ідею повного визволення Українського Народу не перестанемо боротися аж до того моменту, коли на українській землі не буде ні одного озброєного окупанта.

Ворог у своїм лютім засліпленні, у неінависті до нашого національного діла й не подумав що цим злочином збудить і тих найбільше байдужих, індиферентних до національного діла та що цим покаже їм, де є їхнє місце, де є дійсна Ідея, де є дійсна дорога, єдина дорога, яка веде до волі, свободи, добробуту до національно-державного суверенного життя.

Останнім злочином ворог досяг противного: зміцнив наші ряди: бо ми, всі українці, зрозуміли, всі без винятку, що всі наші інші

політичні напрямки є, були й будуть підрядними, ми зровуміли, що в головний пункт тягару, де є Ідея за яку впали найкращі сини України, де є єдина Ідея, яка переможе, перед якою наші вороги тримтять, за яку радісно будемо боротися, бо лише вона веде до нашої цілі, що нею є Соборна Суверенна Україна.

Не міг же ворог убити того, хто шкодив нашому національно-визвольному рухові.

О, це запамятаймо!

„Кожний народ мусить змагатися за самостійність. Нарід, що не хоче бути самостійним, не є народом. — Т. і. Масарик.

М. Сливка:

Покірливе телятко.

Один керовник однієї нашої української центральної руської і т. д. установи часто повторює таку, як він каже, мудру приповідку: „Покірливе телятко дві корови ссе!“. В цій приповідці, як бачимо, головну роль відограє оте телятко покірливе; причому до його послуг обов'язково мусить бути не менше двох корів: (Зрозуміло, коли підвернеться й більше коров, то телятко те впорається і з ними!)

Оця „мудра“ приповідка на нашім, хай буде дозволено сказати, покірливім Закарпатті виявляється на кожному кроці і в кожній ділянці життя.

Недавно довелося мені прочитати в нашім сільськім уряді таку заяву одного громадянина:

„Од сільського уряду я одержав пять кандидатських списків для виборів до сільського заступництва. Взяти участь в сих виборах я не можу зо слідуючих мотивів:

1) Як видно з кандидатських списків, з'явилися якісь зовсім нові, неістнуючі поза нашим селом та невідомі мені партії, а саме: „Республиканская Земледельская Партия, младших“; „Республиканская Земледелская Партия, старших“; „Республиканская Малоземледелская Партия“. Чи є це партії самостійні, відповідно зареєстровані, чи це так сильно розмножилася спеціально для нашого села єдина діюча на Закарпатті чеська „Республиканская Земледелская Партия“?

2) Не можу вважати за нормальнє, що всі панове кандидати на списках учинили свої підписи латинкою, а не рідною їм і всьому Закарпаттю кирилицею.

3) Цілковито для мене не зрозуміле, чому з 59 кандидатів — 20 осіб стопроцентових русинів назвали себе неістнуючими серед русінів грекокатоликів іменами; а саме: Янами, Міхалами, Мікулашами, Штепанами та Шандорами. Так русини в нашему селі, що складають 99% всього населення його, ніколи себе не звуть і по народженню таких імен їм не дають“.

Прочитавши таке, я вже готов був виявити страшний гнів на цих нікчемних Янів, Мікулашів тощо... Але зараз же почув вбоку такі відповіді:

— А що маємо робити на селі ми, коли в центрі — в нашій столиці! — не такі голови як наші, сільські, та й ті керуються за-садою: „Покірливе телятко дві корови ссе!“ Погляньте, які маємо перед собою життєві факти:

1) Наша Центральна Народня Рада. Здавалося б, що в тій Раді засідають тільки політики наших власних партій! В дійсності ж — нічого подібного! Подавляючу більшість Ради складають члени всіляких чеських партій. Чому так є? Бо для покірливого телятка треба більше корів...

2) Наша Учительська Громада. Вона має дуже багато членів, щось до двох тисяч! На учительських зїздах-конгресах аж земля дрожить та віконні скла тріскаються від громового запевнення, що все учительство є українське! А в школах Закарпаття української фонетичної граматики в день і з свічкою не найдете. Замість неї в кожній школі вживають різних граматик — всіляких „напрямів“ та авторів. Чому? Бо для покірливого телятка треба більше корів...

3) Наш орган: „незалежний суспільно-політичний часопис“. Здавалося б, такий орган редагують тільки незалежні від ніяких партій особи... Але нічого подібного! Той незалежний український орган редагують чеські партійники; причому ті партійні редактори, очевидно для більшої „об'єктивності“ та „незалежності“ того органу входять в склад і правих буржуазних і соціалістичних інтернаціональних партій... Чому так є? Бо і тут панує випробована засада: Ліпше теляткові, коли має до вживання більше корів...

4) Заговорили якось деякі громадяни про те, чи не час би вже подумати про організацію своєї власної політичної партії. Підкresлюю, не пропонували братися зараз таки до організації партії, а тільки подумати про неї, (а при тому, очевидно, й почухатися смачно...) І щож би ви думали? Зараз же вискочив один дуже меткий панок і сильно, на все Закарпаття, загойкав:

— Що за дурницю плете той, що радить людям думати без потреби!? Таж до наших послуг єсть цілих 20 чеськословенських партій зо всіми їхнimi послами та сенаторами! Подумайте тільки — 20 партій!! Про 20 корів до вживання ніяке — навіть найпокірливіше телятко й мріяти не сміє... А ми от маємо до своєї розпорядимости кожної хвилини „молочко“ від 20 дійних партій!!

Промовець хотів продовжувати докази далі, але його хтось з громади перебив словами:

— Коби вже скоріше те прокляте телятко відвели жиди до різниці!

С. Луцак:

Преса про св. пам. полк. Е. Коновалеця.

Вибух московської бомби 23. травня ц. р. в Роттердамі, що її жертвою впав бл. пам. полк. Е. Коновалець, сколихнула не тільки Українською Нацією, але цілим світом. Крівава рука червоного, північного сатрапа доконала свій черговий злочин і в цей раз проти

Найбільшого Українця сучасності. Світова преса відгукнулась після свого наставлення. Однак і вороги не можуть заперечити, що жертва московського злочину була небуденою Людиною. Самий акт доконання цього замаху це один з виявів Великої, Святої війни Українського Народу за здійснення свого Ідеалу

Українська преса ще до сьогодні не перестає відвиватись на болючий удар. Між першими львівське „Діло“ з дня 31. м. м. принесло ось таку характеристику бл. пам. Є. Коновалеця: „Є. Коновалець був людиною, якої найбільш характеристична прикмета вдачі — вічна активність, метушливість, невсипуша потреба діла...“ „...Не підлягає ніякому сумнівові, що це була індивідуальність, яку кожний відразу відчував, хто тільки з ним стрінувся та його пізнав. Індивідуальність непересічної мірки, саме така, яка вдібна до великих діл і до великої трагедії. Євген Коновалець був індивідуальністю рідкою, особливо в українському світі. Не було й нема серед українців людини, яка стільки знала б про кулісу міжнародної політики, що знову Є. Коновалець, якого імени ніхто ніколи не стрічав в європейській пресі та який від літ провадив на чужині життя змовника...“

„Жив серед миру в постійній атмосфері війни. Був одним із тих, які вірили у війну й у війні бачили і бачать нову велику українську шансу. Був одним з тих, що приготовляли війну, і впав як вояк на війні“.

„Українське Слово“ з дня 29. травня ц. р. пише: „Згинув (Є. Коновалець) у самім розгарі праці для здійснення нашого національного ідеалу, напередодні великих подій, не дочекавши здійснення одинокої мети свого життя, для якої боровся від юних літ, зокрема як командант „Січових Стрільців“, потім як Командант „Української Військової Організації“, а з черги як Вождь „Організації Українських Націоналістів“, що заразом перебрав у свої досвідчені руки й керму долею цілої Української Нації.“

„Наш Вождь відійшов від нас тоді, коли поставив нам ясні дороговкази й тверді підвалини, коли залишив нам план праці-боротьби, коли підібрав для її „виконання людей та створив із них твердий моноліт і коли перевів широку підготовку для досягнення нашої Великої Мети. Печать його Духа вже закріплена на Українській Нації.“

„Фелкішер Беобахтер“, орган німецької націонал-соціялістичної партії приніс з 5-6. червня ц. р. цілосторінковий репортаж про вбивство в Роттердамі, де між іншим пише: „Світ почув, що бомба на Кользінгері вбила Носія Великої Ідеї, Людину, що її поборювала держава, яка викрадає або мordує своїх противників руками своїх катюг, навіть на чужій території, бо вона — ота держава — нев силі змагатися з ними ще вищою ідеєю“.

У віленськім „Слові“ з'явилась довга стаття, автор, якої особисто стрічався з полк. Коновалцем перед 1920 р. Йому доводилось бачити полк. Коновалця при вмаршуванні до Київа 1917 р. з своїм відділом. На чолі того відділу йшов худощавий, трохи пригноблений старшина із смуглявим обличчям і блускучими очима в австрійському одновборі. На чоло була в нього по молодецьки наслунена мазепинка

з жовто-блакитною стрічкою. Оцим старшиною був Євген Коновалець. Зголосився він зо своїм відділом в Українській Центральній Раді до розпорядимости українського національного уряду й був назначений Командантом І. Куріня Січових Стрільців. Цей Курінь став незабаром славний зо своєї карності, що його на тлі загального упадку дисипліни в добі революційного хаосу — додатньо вирівняло.

Під час захоплення влади в Україні Скоропадським, коли провідники Української Національної Ради безрадно розводили руками над долею України, що її обсіли німецькі війська, звернулися до Коновалця за радою. З приводу цього пише кореспондент „Слова“ далі: „Тоді може перший раз у своєму житті відчув молодий український полковник, що в його руках знаходиться доля краю. В близкучих темних очах жеврів вогонь нового почування. Він, Коновалець, рішав сьогодні, що має наступити в українській столиці.“

Він відповів коротко: Виконаю кожний наказ, однаке не дам полку на знищення німецькими силами.

У цій короткій відповіді зарисувалась сильветка майбутнього вождя українських націоналістів“.

У великій заплутаності справ і майже крайньо невідряднім положенні, у трикутнику смерти, коли Й Петлюра йде на угоду з поляками, коли знову другий провідник повстанчого загону, Волох, в обличчі безнадійного положення заломався цілковито і перейшов до большевиків, Коновалець поставив максимальний і безкомпромісовий поступ — незалежність всіх земель України. Кореспондент „Слова“ з приводу цього пише: „Коновалець визнає примат цього національного тоталізму й тому теж відкинув концепцію союзу з Польщею. Національний максімалізм за всяку ціну — ось програма полк. Коновалця. З тією програмою після погрому під Любарем переходить кордон Польщі і зголошує своє виступлення з чинної військової служби в українській армії. Починається новий період у діяльності полковника.

В тім періоді він твердить, що признає перманентну революцію. Немає перерви в боротьбі, треба вдергати стан революційного кипіння й таким чином утримати суспільність і народ у стані бойового поготівля. гостро осуджує всякі компромісові й угодові течії.“

Інша преса в більшій часті обмежилась на зреферовання про перебіг атентату та життепису бл. пам. Полковника. При цім, особливо голландська та англійська преси широко обговорюють сучасні політичні проблеми України. Польська преса, що майже захлиствується радісними вигуками з приводу смерти бл. пам. Є. Коновалця, також мусить призвати великість Цієї людини. „Воля і Чин“ в ч. 11. у статті: „Нова форма легенди“ пише: „Полк. Коновалець виростає у змісті й формі великих некрологів на світляну постать. Немає сумніву, що ця людина ввійде в istorію до пантеону національних героїв. Коновалець перейде до легенди. Його світлини стануть напевно попитним товаром. На те нічого не порадимо.“

З цього всього ясно видно, що Українська Нація утратила найбільшого свого Сина. Та неслід тепер бессило зневірюватися! Наказом хвилі в сильніше зімкнути наші ряди й напружити всі наші

сили! Удар ворогів не сміє захитати ні нашого духу, ні наших флангів! Зневірюю і опусканням рук нічого не направимо, а тільки можемо замарнувати здобутки довголітньої боротьби й праці та тільки підемо на руку ворогам. Докажім, що хоч ворогам вдалося знищити Людину, але николи не знищить їм П'ята й Праця. Докажім, що Наша наша бессмертна й що ніякі удари не зможуть здергати Її жадоби до волі! Докажім, що ніякі пекельні сили не зможуть здергати походу Українського Націоналізму до його кінцевої Мети й Перемоги!

До цієї Мети вів нас досі наш Вождь — Полковник Євген Коновалець. Під кермою його Духу ми до цілі дійдемо; ми мусимо перемогти й переможемо!

Спи спокійно Вожде! Свята Кров не піде на дармо! Ми півстимо Твою смерть і Тобою начате Діло доведемо до кінця. Так нам Боже допоможи!

СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСТНИК

Союз Закарпатських Українських Студентів у Празі.

22. травня Музичний кружок Союзу брав участь в забаві українського робітництва з Закарпаття, що відбулася в „Просвіті“ по І житальних зборах.

3.—7. червня Союз гостив у себе Краєвий український театр в Закарпаття „Нову Сцену“, що влаштувала в Празі кілька вистав.

8. червня Драматично-музичний кружок Союзу під проводом т. Е. Штефана висилав у радіо радіосцену „Сизокрилій“.

18. червня відбулися членські сходини, на яких закликано студентство взяти більшу участь у громадськім житті на Закарпатті й перебути кілька днів у пластовім таборі.

13. липня в 6. годині з кошицького радіо висилатиме Драматично-музична секція Союзу монтаж: „Кличемо вас до Праги!“ Абітурієнти послухайте!

Філія Союзу в Братиславі.

Філія влаштувала цілий ряд українських національних свят разом з „Просвітою“ та ідеологічно підготовляла своїх членів.

5. червня делегація Союзу в складі тт. В. Гадяка, Е. Дзямки, В. Івановичка і Др. С. Росохи відбула з американською делегацією взаємно-інформативні наради в братиславськім Карлтоні. Враження з нарад не дуже захоплюючі, хоч американці говорили з союзівцями по-українськи!

Новий доктор Союзу.

22. червня був промований на доктора прав т. Олександер Кукуч з Йорви. Т. Др. О. Кукуч був активним членом Союзу й його визначним функціонарем: бібліотекарем, скарбником, соц.-референтом та заступником голови. Крім того, як основуючий член, брав участь у відмінній часопису закарпатської української молоді „Пробоем“ і співпрацював з його редакційним кружком. (З нагоди своєї докторської промоції т. Др. О. Кукуч вложив на пресовий фонд „Пробоем“

100 — кч — прим. Ред. „Пробоем“). Бажавмо т. Др. О. Кукучеві, щоб він і надалі працював так щиро для добра, слави й чести Української Нації і своїми скромними силами причинився до її визволення.

Провід СЗУС.

РУХ МОЛОДІ

Пластовий візд.

Окружний зізд пластової молоді відбувся під час Зелених Свят у Буштині. На зізді взяли участь 500 уніформованих пластунів.

З життя наших середніх шкіл.

В хустській гімназії виконуються й насильства. Під загрозою викинення з гімназії примушувано українських учнів (бо московофільські нездібні!) деклямувати дурні московські вірші на якихсь „академіях“. На одній такій „русскої академії“ у своїй „святочній“ промові п. Григорій підкреслив, що він не може зrozуміти, чому дехто (українці? Га?) не можуть прийняти „общерусскую ідею“: „ведь Силвай имел каждый волосок на бороде русский, тому мы все русские!“... На самий Великдень один „русскої“ супл. проф. ходив мов божевільний по вулицях Хусту й вигукував грубі лайки на адресу українців. Але на це не існує закон на „охрану республіки“. Минулого року проф. Шірмер подав до „Народ. Сили“ спростування, мовляв, не є правою, що в гімназії надписи московські. Цього року не тільки надписи, але й усі образи, з долу на верх на всіх коридорах московські. В чекальні — все чеське! Що на це скаже тепер п. Шірмер? Під час свят на гімназійнім будинку взагалі дир. Доброгорський не вивішує український (краєвий) синьо-жовтий прапор. Той самий, московофільський зайдя, при ученні вживає такої методи: викличе „русскою мальчику“, як той не знає, заявить йому: „пока садісь“ і викличе українця, який дотичну лекцію переповість, директор дастъ йому „тройочку“ та викличе „посадженого русс. мальчику“, той повторить те саме й зрозуліло дістане ліпшу ноту (7. і 14. III. ц. р.) Але горе українцеві, як він щось не знає! Йому грозить просто репарат. Коли хтось спитає „гаспадіна“ — зайду чому дотичний дістав слабу ноту, п. дир. як скажений крикне: „Ето бунт против начальства, я вас сразу в журнал“... Таких епізодів багато, бо вони на деннім порядку!

В ужгородській гімназії нам дуже зле. Наші батьки за нас мало дбають, а ми не в силі протиставитися „русскої“ професорам і деспотові „гаспадіну“ директорові. Коли він не може дати собі з нами ради, то надсилає детективів на „розслідування“. Може вам відомо, що завдяки „попеченню гаспадіна“ дир. розвязано у нас два найбільше чинні пласт. куріні! Це все відбувається під крикливими гаслами „демократії, рівності“, а головно „брادرства“. Пан Сулинчак навіть не дозволяє українцям говорити разом на подвіррі. Він приходить до нас і випитує, що ми говоримо. Або, як хтось з українців зайде з вищого коридору на нижчий або навпаки, то „гаспадін“ Сулинчак вже питав „что здесь ищете?“ Дуже сумні факти. Коли б наші

кінчали високі студії, бо тут нема кому нас боронити. „Наші“ (українці) пани професори зважують вину(?) на учнів-українців, а самі не тільки не виступають у нашій обороні, але деколи йдуть і проти нас разом з московофілами (викинення В. Кузьмика!) й тепер заявляють, що не беруть за нас ніякої відповідальності.

Учень.

В мукачівській торговельній академії пп. „педагоги“ самі вживають і примушують учнів писати етимологію, хоч два з них в члени президії української Учит. Громади, яка ще перед роком наказала своїм членам вживати фонетику. Ті „педагоги“ зasadничо вживають терміну „руський“ замісць „український“ і вигукують, що „ніякої української мови в академії не має“. Може це „тактичний крок“, але це тільки деморалізує молодь! Колись наш „Пробоєм“ писав про нац. склад учнів торг. акад., за що було багато „українських патріотів“ обурених. Але чи ми, українська молодь, не маємо бути обурені на тих таки „українських патріотів“, що доводять академію до такого стану, що в IV. році з 48 учнів: 10 жидів, 2 чехи, 2 мадяри, а остаток „руські-русини-українці“ (так називається офіційн. рубрика в статистиці!) В процентах було б то 20%, жидів, хоч їх є на Закарпатті тільки 12·8%, мадярів і чехів 4%, хоч мають свої окремі відділи й є їх тільки 2·9% всього населення. А в I. році з 54 учнів 4 чехи 8% (замість 3%), 9 жидів 18% (замість 12·8%). До того ще все ворожо наставлений елемент до українських учнів, за якими слідить і цькує. Тому не диво, що школа перемінилася в забіговище донощиків, провокаторів і безхарактерних підляків. Це все несе злі наслідки для українців, бо як з боку директора, так з боку поліції їм все обмежується й перешкоджається в праці. Недавно стався такий випадок: від учнів забрали, під загрозою поліції і викинення з школи, книжечку-життєпис Гітлера, що видало В-во „Дешева книжка“, яке вже випустило життєписи: Рузвельта, Наполеона, Джінтісхана, Ганібала і т. д., а між ними й Гітлера. Хіба молодь винна, що вона хоче знати життя великих людей і для того передплатила „Дешеву книжку“, яку відбирає й читає вся українська молодь на всіх широких українських землях. Але чи не п. директор сам привів до того, що молодь почала шукати, що в тій книжці є протидержавного, бо вона нічого не знаходила й не може знайти?! Але тим учням, що (Господь знає, як зложили іспит в українській мові ?!) на подвіррі тільки „мондьокають“, все дозволено й вільно. Домагаємося знову, щоб в шк. р. 1938/39 була приймана до академії виключно українська молодь!

oko.

В ужгородській учителі семінарії (жіночій) при матуральних іспитах відомий „славянин“ фасп. Судинчак, як голова комісії зневажливо висловлювався про українців і дуже хотів би був не допустити три учениці до матури, що написали свої задачі фонетикою. Але не далося „гаспадіну угророссові“!

-k.

В берегівській гімназії головою комісії при матуральних іспитах був відомий україножер Меліхар, який робив труднощі матурантам і два провалилися його заслугою.

-ro.

В хустській гімназії трагедія. Матура мала відбутися ще початком червня, але до нині ще й не вачалася. Викрито, що „любим-

чик" п. проф. Шірмера (та ж цей панок-чех хотів бути директором тієї ж таки української гімназії в Хусті! — Ред.) знов теми письменних праць наперед і продавав їх своїм товаришам (під умовою, що українцям не дадуть!) перед письменною матурою по 150 кг і вине Говорять, що викрасти теми й передати учневі міг тільки хтось "машній", що знав де теми лежать, мав вступ — ключ — до директорської канцелярії. Слідство ведеться. Але чи вислідять, чи ділився той, що викрав, грішми за ті теми з тим, що продавав і чи головного виновника (хто передав теми) покарають, не знаємо! В чесько-москвофільській „демократії“ тяжко розізнатися.

В інших гімназіях також не дуже близкуче випали матуральні іспити.

ХРОНІКА.

Український Університет у Празі. Новим ректором Українського університету в Празі обраний проф. О. Мицюк, проректором проф. Д. Антонович, деканом філософічного факультету проф. Ф. Слюсаренко, продеканом проф. В. Щербаківський, деканом правничого фак. обраний проф. Л. Шрамченко, продеканом проф. О. Гайманівський.

Москвофіли провалилися. При останніх сільських виборах усі москвофільські філіялки численності партій втратили дуже багато голосів. Найбільше впали Фенцик і Бродій, що не здобули в багатьох селах ані одного мандату. Це потішаючий факт, що українське населення на Закарпатті вже й політично дозріває й не дає свої

голоси запроданцям і зрадникам Закарпаття.

Чесько-москвофільська вихова. Проф. ужгород. гімназії москвофіл Фодор був засуджений ужгород. судом на $1\frac{1}{2}$ місяця в'язниці безумовно й на покриття судових витрат за те, що грубим образливим способом напав на 13-літню українську ученицю.

Така то чесько-москвофільська вихова українських дітей на Закарпатті під проводом угроросса Сулинчака.

Чеська влада відібрала дебіт українському дитячому часописові „Дзвіночок“ зі Львова на два роки. Невже ж „Дзвіночок“ загрожував існуванню ЧСР? Чи то підлій донос москвофілів ?!

За розбудову української літератури!

Мале непорозуміння.

В „Укр. Слові“ (18. VI.) напав п. Гренджа-Донський на зовсім невинного т. дра Росоху. Замісць виясняючої відповіди, що певно була б сильним ударом для п. Г. Донського наводимо тільки уривок з листа одного з визначних наших поетів: „Щодо закидів на Вас у справі Г.-Донській не зрозумів, що від Т-ва письменників ув Ужгороді, то це все дурниці. Власне жалася не справа його (Гренджових) книжок, але точний звіт праці

а то: скільки т-во влаштувало літературних вечерів, скільки порад дало молодим письменникам, скільки відчитів і де було прочитано для письменників, а зокрема для народу, які старання поробило т-во у справі радіо-висилання творів наших письменників у Кошицях, а скільки разів внесло свої претенсії на субвенцію з бюджету на культурні й літературні цілі, чи зробило т-во писм. в Ужг. кроки, щоб Шк. Реф., респ. МШІНО закуповувало твори українських письменників, які звякали зробило т-во з письменниками Закарпаття в справі літературній, коли й з ким. На подібні питання мав відповісти п. Г.-Донський, а не писати про свої книжки й про „напад“ на Т-во, коли вже узурпувє собі право говорити в справах, на які мала відповісти Управа Т-ва!...

Український щоденник на Закарпатті.

З днем 15. червня ц. р. почав виходити в Ужгороді перший український щоденник на Закарпатті — „Нова Свобода“. Ще тяжко сказати щось конкретне про той щоденник, бо вийшло тільки декільки його чисел. Правда, ми вже дістали більше листів і статей від невдоволених читачів, які правдиво зазначають хиби щоденника й його редакторів; з багатьома тими закидами ми вповні згоджуємося. Бо ж в статті „Чого хочемо“ (в 1. числі) явно виходить, що лінія й ідеологія „НС“ буде йти в розріз з усеукраїнською національною політикою, а це в проти волі українських читачів. Українці за свої таки українські гроші мусять мати український щоденник, українська мова якого буде в повній згоді з українським духом у принципах усеукраїнської національно-визвольницької політики; а щоб „НС“, видавана за мозолисті українські гроші, не сталася часописом для ширення чеської політики на українськім Закарпатті й згубних космополітичних впливів, угодовства й хрунівства. Бо це не причинилося б до національно-політичного й господарсько-соціального визволення українського населення на Закарпатті, а тільки до його здеморалізування, рабської слухняності й закріпощення.

Помер др. Антін Брящайко

При замкненні числа надійшла до нас болісна вістка, що був голова Союзу Українських Закарпатських Студентів у Празі, теперішній визначний лікар і український діяч ув Ужгороді Др. Антін Брящайко помер наглою смертю при виконуванні своїх лікарських повинностей на 42 році свого життя. В. Й. П.

Літературна нагорода.

З нагоди ювілейного року часопису української народовецької молоді „ПРОБОЕМ“ вибраємо гроші на літературну нагороду

для трох найліпших літературних творів, що вийдуть друком у ювілейнім році „ПРОБОЄМ“ 1938 в під пера закарпатського українця. Висота нагород буде залежати від скількості грошей, що вплинутимо на ту мету до редакції. Приймаємо й найменші датки!

Поспішіть всі на розбудову української літератури на Закарпатті! Оцінку творів проведемо через анкету.

Далі зложили: 50 — Кч Др. Степан Крижанівський. Попередньо Кч: 587.—. Всього разом Кч: 637.—. А хто буде слідуючий? Ви не хочете причинитися невеликою пожертвою до розбудови української літератури на Закарпатті?

Від редакції.

Просимо всіх наших довжників, щоб протягом великих вакацій вирівняли свої залегlosti. В іншім разі поступимо проти них, як проти скритих ворогів української справи способом, який будемо уважати за найвідповідніший. Хто „Пробоєм“ відбирає, мусить за нього заплатити. Цього вимагає не тільки людська повинність, але й національна честь.

З недостатку місця чорну таблицю помістимо в наступнім числі!

Теж з недостатку місця не можемо відповісти на чисельні листи, які в останній час були надіслані до нас. Тому просимо за вибачення.

Просимо шан. авторів, яких праці не могли ми вмістити, не гніватися на нас; по можливості вмістимо в наступнім числі.

Всі на пресовий фонд!

Хто жертвує на пресовий фонд 100.— Кч (і ратами, але мусить наперед заслати редакції заяву), стається основуючим членом часопису української закарпатської молоді Пробоєм. Всім іншим щира подяка.

Жертвовавців з певних причин не публікуємо!

OBSAH: A. Syvous: Krevní oběť. — V. Kuruc: Nový člověk. — Dr. S. Rosocha: Pozdrav učitelskému kongresu. — H. Odajnyk: Památujme na to. — M. Slyvka: Dobrácké tele. — S. Lucák: Tisk o zavraždění pluk. Konovalce. — Studentský věstník. — Ruch mládeže. — Kronika. — Různé zprávy.

ПРОБОЄМ

часопис закарпатської молоді. — Виходить 1-го кожного місяця. — Редактує редакційний кружок. — Передплата в ЧСР: річно 10.— кч., за границею річно 1 ам. долар. Число чекового конта 201.699.

Vydavatel: Dmytro Halaj, Praha XIX., čp. 538. Odpovědný redaktor: Stepan Breza, Praha XIX., Sadová ul. č. 1. Novinová sazba povolena ředitelst. pošt. a telegraf. v Praze č. 68.816/IIIa-1938. Dohlédací pošt. úřad Praha 11. Adresa redakce a administrace: Praha XII., Šumavská 16. Knihtiskárna J. Schmiedberger, Praha II., Benátská 7. Всякі листи просимо слати на:

PROBOJEM

časopis zakarpatské mládeže. — Vychází 1. každého měsíce. — Rediguje redakční kroužek. — Předplatné v ČSR: na rok 10.— kč., do ciziny ročně 1 americký dolar. Číslo šekového účtu 201.699.

Adresa: PROBOJEM, Praha IV.—11. Pošt. schránka.